

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

Ehdotuksen mukaan prosessilajin valinnassa tulisi lisätä asianosaisautonomiamia. Tältä osin puolustusministeriö muistuttaa, että sotilasrikoksissa (esimerkiksi sotilaiden välinen pahoinpitely) suojattavana oikeushyvinä on muun ohella kurin ja järjestyksen säilyttäminen ja palauttaminen sotilasjoukossa, mille on voimakas julkinen intressi. Voimakkaan julkisen intressin vuoksi autonomiamia ei tulisi lisätä tämän tyyppisissä rikoksissa. Ehdotuksena on myös sovittelujärjestelmän käytön lisääminen erityisesti nuorten tekemissä rikoksissa ja muissa yksinkertaisissa rikosasioissa. Puolustusministeriö toteaa, että voimakkaan julkisen intressin vuoksi sovittelu ei välttämättä sovellu esimerkiksi varusmiesten tekemiin varsin vähäisiin sotilasrikoksiin.

Ehdotuksissa on tuotu esiin, että oikeudenkäynnin painopiste tulisi olla entistä enemmän käräjäoikeudessa. Puolustusministeriö toteaa, että tässä yhteydessä tullee tarkasteluun myös sotilasoikeudenkäyntilain pitkään muuttumattomana ollutta sääntelyä, jonka mukaan tietyt sotilasrikosasiat käsitellään hovioikeudessa ensi asteena.

Sähköisen asiointin ja digitalisaation osalta puolustusministeriö pitää tärkeänä, että jatkotyössä tarkastellaan kustannusvaikutuksia ja varmistetaan tarvittava rahoitus erityisesti viranomaisille, joille rikosprosessiin liittyvät tehtävät eivät ole päätehtävä tai ainoa tehtävä. Lisäksi asiaan liittyy olennaisesti järjestelmien ja digitaalisten ratkaisujen toimintavarmuus, tietoturva ja varajärjestelmät poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa. Tietoturvallinen alusta on haasteellinen toteuttaa siltä osin, jos aineistoon kuuluu korkeamman turvallisuusluokan asiakirjoja (kuten joissakin sotilasrikosasioissa tai turvallisuussalaisuuden paljastamiseen liittyvissä asioissa, joissa on kysymys tietoturvaan liittyvistä teoista).

Syyttäjätutkinnanjohtaja on asiakokonaisuus, joka edellyttää yksityiskohtaista ja kattavaa jatkotarkastelua. Toisaalta toimivalla syyttäjän ja tutkinnanjohtajan esitutkintayhteistyöllä päästään jo nykyisin hyviin lopputuloksiin ja nykyinen esitutkintayhteistyö koetaan Puolustusvoimissa pääsääntöisesti toimivaksi.

Kaikkien toimenpide-ehdotusten kohdalla tulisi arvioida niiden soveltuvuus paitsi poliisin myös muiden esitutkintaviranomaisten toiminnan kannalta.

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

Ei kommentoitavaa.

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

Digitalisaatiokehityksen hyödyntämisen osalta puolustusministeriö toteaa, että salassa pidettävien asioiden kohdalla tulisi huomioida omana alaryhmänään myös turvallisuusluokiteltujen tietojen tietoturvallinen käsittely.

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

Oikeusavustajien päivystysjärjestelmän kohdalla työryhmä on tuonut esiin, että julkisen oikeusavun palvelut ovat nykyisellään saatavilla lähtökohtaisesti vain virka-ajan puitteissa, ja palvelun piiriin pääseminen voi kestää jonotusaikojen pituuden mukaan jopa viikkoja. Puolustusministeriö toteaa, että tämänkaltainen päivystysjärjestelmä voisi helpottaa myös varusmiesten ja vapaaehtoisten naisten mahdollisuuksia käyttää oikeusavustajaa mahdollisen sotilasrikosasian käsittelyn eri vaiheissa, madaltaa kynnystä avustajan käyttöön ja tätä kautta parantaa varusmiesten ja vapaaehtoisten naisten oikeusturvaa.

Suomalaisia sotilaita palvelee myös ulkomailla kriisinhallintaoperaatioissa sekä lisääntyvässä määrin Naton tehtävissä. Oikeuspalveluiden tulisi olla myös ulkomailla palvelevien henkilöiden saavutettavissa.

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

Ei kommentoitavaa.

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

Toimitiloja ja tietojärjestelmiä koskevissa toimenpiteissä olisi hyvä tuoda esiin myös häiriötilanteiden ja poikkeusolojen suunnittelutarpeet ja toisaalta myös korkean turvaluokan tiedon käsittelyn turvaaminen tuomioistuinten normaaliajan toiminnassa.

Turvallisuushkiin varautumisen ja valmentamisen toimenpiteet ovat puolustusministeriön näkökulmasta ehdottoman tärkeitä. Oikeushallinnon varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin edellyttää myös laaja-alaista viranomaisyhteistyötä, johon Puolustusvoimat on osallistunut ja osallistuu mielellään yhä tiiviimmin jatkossakin.

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Puolustusministeriö toivoo, että Puolustusvoimat olisi osallisena jatkotyöskentelyssä erityisesti rikosprosessia koskevassa työssä (yhtenä esitutkintaviranomaisista) ja toisaalta turvallisuushkiin varautumista koskevassa työssä erityisesti sotilaallisiin tai ns. hybrdivaikuttamiseen liittyvien uhkien osalta.

Nyholm Hanna
Puolustusministeriö

Saja Christian
Puolustusministeriö